

WOLNOŚĆ PANORAMY (PRAWO PANORAMY)

Przestrzeń publiczna jest dobrem wspólnym – każdy powinien mieć prawo zobaczyć, jak wyglądają place, ulice, parki czy budynki w danym miejscu – czy to na żywo, czy tylko na zdjęciu, filmie czy w internecie np. w usługach lokalizacyjnych. Dlatego dyskutując o wolności panoramy, prawie umożliwiającym dzielenie się wizerunkiem przestrzeni publicznej, musimy pamiętać o tym, że:

- prawo powinno podążać za rzeczywistością, wiele zasad ze świata analogowego nie powinno mieć zastosowania w świecie cyfrowym;
- brak harmonizacji (ujednoliconych przepisów) prawa na poziomie europejskim utrudnia jego przestrzeganie.

1. Dlaczego to zagadnienie jest ważne?

Wolność panoramy (prawo panoramy) pozwala na wykorzystanie utworów wystawionych na widok publiczny, takich jak: budynki, rzeźby, pomniki, inne obiekty architektoniczne, murale, graffiti bez konieczności uzyskiwania zgody posiadaczy praw do tych dzieł. Tak jest w Polsce – ale przypisy dotyczące wolności panoramy w poszczególnych krajach są różne. Nie wszędzie publikowanie nawet prywatnych zdjęć z takimi obiektami w tle jest dozwolone. Przykładowo we Francji, Włoszech, Grecji i Szwecji w ogóle nie obowiązuje wolność panoramy i jeśli majątkowe prawa autorskie do danego obiektu nie wygasły - trzeba uzyskać zgodę na wykorzystanie wizerunku. Uważamy, że prawo musi brać pod uwagę zjawiska, jakie zachodzą w społeczeństwie - a wolność panoramy to nieodłączny element cyfrowej kultury dzielenia się.

2. Co to jest wolność panoramy?

W Polsce prawo panoramy jest przykładem tzw. dozwolonego użytku w prawie autorskim i określa je art. 33 ustawy o prawie autorskim. Przepis ten dopuszcza publikowanie zdjęć, filmów, dzieł sztuki, które są widoczne w miejscach publicznych (np. na ulicy w parku, na skwerze). Wolność panoramy nie ma natomiast zastosowania

wobec obiektów znajdujących się w miejscach niepublicznych (np. rzeźba stojąca u kogoś w domu).

Prawo panoramy w Polsce ma szeroki zakres i daje dużą pewność i swobodę w korzystaniu z utworów. Jednak to, co u nas jest oczywiste, w innych krajach wygląda zupełnie inaczej. Różnice wynikają z tego, że dyrektywa w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym (tzw. InfoSoc) zezwala państwom członkowskim na wprowadzenie do prawa lokalnego dozwolonego użytku w postaci wolności panoramy - ale tego od nich nie wymaga. W efekcie w różnych krajach europejskich zdecydowano się na różne regulacje dotyczące prawa panoramy. Polska czy Wielka Brytania wprowadziły szeroki dozwolony użytek, ale już np. Francja czy Włochy w ogóle nie przewidują takiego wyjątku. Na tym tle polska regulacja może być przykładem dobrej implementacji dyrektywy do prawa krajowego.

3. Diagnoza - wyzwania związane z wolnością panoramy

- **Prawo niedostosowane do współczesnych potrzeb:** wszyscy fotografujemy, kręcimy filmy czy w inny sposób uwieczniamy miejsca, do których podróżujemy lub gdzie spędzamy czas. Niektóre dzieła stały się też elementami popkultury i tym samym zaczęły być wykorzystywane w różny nietypowy sposób - jako nadruki na koszulkach czy inne gadżety. Dziś trudno jednoznacznie stwierdzić, które z tych działań mają charakter komercyjny, a które niekomercyjny – ale niezależnie od tego, wszystkie powinny być dozwolone. Dlatego brak prawa panoramy generuje niepewność prawną i hamuje kreatywność. Myślenie kategoriami analogowymi prowadzi do generowania martwych przepisów. Przykładem na takie działanie może być wyrok szwedzkiego Sądu Najwyższego, który uznał, że prawo panoramy dotyczy tylko analogowego wykorzystania zdjęć, a nie cyfrowego.
- **Brak harmonizacji europejskiego prawa:** przepisy w różnych krajach Unii Europejskiej różnią się od siebie, co utrudnia ich przestrzeganie. W Polsce obowiązuje szeroki zakres dozwolonego użytku, ale już np. we Francji, aby sfotografować wieżę Eiffla nocą potrzebne jest pozwolenie (oświetlenie wieży jest objęte ochroną prawnoautorską). W Finlandii i Danii na wykorzystanie zdjęć np. rzeźb jest potrzebna zgoda ich twórców. Z kolei w krajach bałtyckich oraz Słowenii zdjęcia można wykorzystywać tylko w celach niekomercyjnych. Prowadzi to do sytuacji, w której jeśli chcemy

przestrzegać prawa autorskiego w zakresie prawa panoramy, musimy poznać dokładnie ustawodawstwo każdego kraju.

4. Rekomendacje

- **Harmonizacja prawa** – potrzebne jest jednolite prawo dla wszystkich w Unii Europejskiej, które da poczucie pewności prawnej i jasność co to tego, co jest dozwolone w kontekście wolności panoramy, a co zabronione.
- **Przepisy dostosowane do współczesnych potrzeb** – Unia Europejska musi zapewnić nie tylko jednolite ramy prawne dla wszystkich, ale również takie przepisy, które będą możliwe do przestrzegania i szanowania w cyfrowej rzeczywistości. Polska regulacja może być przykładem dobrej implementacji unijnej dyrektywy do prawa krajowego. W porównaniu z innymi krajami polskie prawo daje dużo większą pewność i swobodę w korzystaniu z utworów, stymuluje kreatywność i innowacje.

5. Materiały Centrum Cyfrowego

- Prawo panoramy – 4 powody, dla których jest ważne¹.
- Wolność panoramy – dla wszystkich czy dla wybranych?².
- Stanowisko w konsultacjach publicznych w zakresie prawa pokrewnego wydawców i prawa panoramy³.
- Stanowisko stowarzyszenia Communia w sprawie wolności panoramy w ramach europejskiej reformy prawa autorskiego⁴.

6. Materiały zewnętrzne

- Wolność Panoramy 2015 - materiały Wikimedia⁵.
- Czym jest Prawo panoramy - materiały serwisu Legalna Kultura⁶.

¹ <http://centrumcyfrowe.pl/prawo-panoramy-4-powody-dla-ktorych-jest-wazne/>.

² <http://centrumcyfrowe.pl/wolnosc-panoramy-dla-wszystkich-czy-dla-wybranych/>.

³ <http://centrumcyfrowe.pl/stanowisko-w-konsultacjach-publicznych-w-zakresie-prawa-pokrewnego-wydawcow-i-prawa-panoramy/>.

⁴ <http://www.comunia-association.org/2016/12/19/eu-copyright-protect-photography-public-spaces/>.

⁵ https://commons.wikimedia.org/wiki/Commons:Freedom_of_Panorama_2015/pl.

⁶ <http://legalnakultura.pl/pl/prawo-w-kulturze/prawo-w-praktyce/news/1793,co-jest-prawo-panoramy>.

Centrum Cyfrowe pracuje na rzecz zmiany społecznej wykorzystując potencjał technologii cyfrowych. Skupiamy się na edukacji i kulturze, promując otwartość: współpracę opartą na dzieleniu się zasobami i wiedzą. Przełączamy społeczeństwo na cyfrowe. www.centrumcyfrowe.pl

Publikacja jest dostępna na licencji Creative Commons Uznanie Autorstwa 4.0 Międzynarodowa pewne prawa zastrzeżone na rzecz Centrum Cyfrowego.

Pełna treść licencji jest dostępna na stronie

<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode.pl>.

Zezwala się na dowolne wykorzystywanie treści publikacji pod warunkiem wskazania autorstwa Centrum Cyfrowego oraz podania informacji o licencji.